

Pruszyński, Konstanty

Eucharystia jednością Kościoła w modlitwach po komunii Mszału Pawła VI

Studia Teologiczne 17, 135-153

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. KONSTANTY PRUSZYŃSKI

EUCHARYSTIA JEDNOŚCIĄ KOŚCIOŁA W MODLITWACH PO KOMUNII MSZAŁU PAWŁA VI

Treści: I. Słownictwo nawiązujące do "jedności": 1. Kościół, 2. Eucharystia, 3. Jedność;
II. Źródła jedności; III. Treść jedności

Nie ma Eucharystii bez Kościoła i nie ma Kościoła bez Eucharystii, albowiem Kościół sprawił, że Eucharystia istnieje, a Ona sprawia, że Kościół jest Kościołem istniejącym dzięki Eucharystii. Boży czyn zbawczy dokonuje się na jego ludzie. Eucharystia jest szczytem i punktem dojścia do którego zmierza cała działalność Kościoła, lecz jednocześnie i źródłem z którego wypływa cała jego moc /KL 10/. Dlatego liturgia eucharystyczna jest w swej istocie liturgią Kościoła - Jezusowej Wspólnoty, która to wyraża się najjaśniej w liturgii eucharystycznej i jest podstawą, na której Kościół zawiązuje się nieustannie od nowa w swoim istnieniu w świecie. Kościół i Eucharystia jest mocą uwielbienia Boga i Jego Ducha jako swoistego rodzaju zawieranie się w sobie i przenikanie się (circumincessio).¹ Te sakramenty są pomocą od Boga dla ludu Bożego.² Owo zawieranie się Kościoła i Eucharystii ma charakter historyczny i jest w swej strukturze dynamiczne. Kościół jest w drodze do całkowicie spełnionej liturgii eucharystycznej. Do pełnienia Uczty Pańskiej. Jest przy tym w drodze ku swemu źródłu, ku chrystusowemu oddaniu samego siebie, które to dokonało się raz na zawsze w chwalebnej śmierci Zbawiciela za nas. To nieustanne wstawiennictwo Chrystusa za nas u Ojca jest siłą jaką Kościół otrzymuje w tajemnicy Eucharystii.

¹ A. Gerken, *Teologia eucharystii*, Warszawa 1977, s. 187.

² J. Grzeskowiak, *Niektóre problemy znaku liturgicznego*, RbiL 32/1987/, s. 201.

Przedstawiając problem jedności ogólnej i jedności Kościoła należy odwołać się do źródeł jakimi są modlitwy po komunii mszału Pawła VI. Szczególnym wyrazem tej jedności i najgłębszym, najbardziej skutecznymi i przemawiającym, symbolem jest Eucharystia.³ Ona to zawiera w sobie, zgodnie z nauką Kościoła, całą tajemnicę włączenia ludzkości w życie mistyczne Chrystusa, z Nim się jednocząc i łącząc. Chrystus jest nie tylko Pośrednikiem u Boga, ale również staje się współuczestnikiem naszego życia. Ta zależność relacji dokonuje się w jedności Ducha Świętego/ in unitate Spiritus Sanctus/. Oznacza to, że chodzić będzie o jedność nie abstrakcyjną, lecz o nieustanny dynamizm - czynności Chrystusa - jednoczenia i tworzenia wspólnoty /koinonia/.⁴

Każda komunie i Msza święta jest aktualizacją Ofiary Krzyżowej w konsekwencji także pogłębieniem więzów z Bogiem.⁵ Jest dalszym ciągiem Wcielenia Słowa Bożego, które stało się Ciałem i zamieszkało pośród nas. Jest węzłem jedności kościoła, źródłem jego świętości i skutecznym znakiem naszego zjednoczenia z Chrystusem i Trójcą Świętą.

Przybliżając znaczenie słowa jedność wyjdziemy od słownictwa modlitw po komunijnych odnoszących się do jedności komunii /eucharystii/ do Kościoła. Rozpatrzmy treść poszczególnych wyrazów pozwoli zgłębić zagadnienie budowania jedności w aspekcie ogólnym i perspektywie eucharystii przez Eucharystię.

I. SŁOWNICTWO NAWIAZUJĄCE DO "JEDNOŚCI"

1. Kościół

Najczęściej spotykanym określeniem w modlitwach po komunii odnoszącym się do problemu jedności, może pośredni, jest słowo *ecclesia*, które na język polski tł. się przez Kościół.⁶ Występuje ono około jedenaście razy. Jest to określenie wzięte z języka greckiego i przejęte przez łacinę. Termin *ecclesia* w pojęciu pozabiblijnym oznaczał zebranie polityczne ludu. W języku biblijnym jest równoznaczne z kilkoma rzeczownikami hebrajskimi jak: - gahal /od gol - głos/, zgromadzenie liturgicz-

³ Breviarium fidei, Poznań 1964, art.: 1638 – 1639, s. 484.

⁴ M. A. Roguet, *Msza święta dzisiaj*, Kraków 1972, s. 147-148.

⁵ Por.: 1 Kor 11, 26 "Ileż to bowiem spożywacie ten chleb albo pijecie kielich, śmierć Pańską głosicie aż przyjdzie"; Por.: J 1, 14.

⁶ X. L. Dufour, *Słownik teologii biblijnej*, Poznań 1982, s. 383.

ne Izraela, - eda /od ya`ad/ określać, stąd /mo`de/- czas ustalony, święty z odniesieniem się i do zgromadzenia.⁷ Te dwa określenia w języku greckim tłumaczy się przez słowo synagoga /syn - razem i ago - posuwać/, to można zinterpretować jako zgromadzenie. Nie wnikając głębiej w problem, dlaczego Nowy Testament posługuje się terminem ecclesia a nie synagoga, można stwierdzić, że od samego początku była u chrześcijan świadomość odmienna od żydowskiej, że stanowią część zgromadzenia zwołanego przez Boga w Jezusie Chrystusie. W określeniach Nowego Testamentu słowo ecclesia zostało użyte 104 razy z czego w listach pawłowych 62 razy. Św. Paweł posługuje się słowem ecclesia 16 razy w sensie Kościoła Powszechnego. Najczęściej jednak bo 31 razy używa Apostoł Narodów tego terminu na oznaczenie Kościoła Lokalnego, niezależnie od tego czy wyraz ten występuje w liczbie mnogiej czy pojedynczej. Trzeba też zauważyć, że w piśmiennictwie pawłowym słowo to może oznaczać zebranie lokalne, oddane to zostało w tym sensie w 11 przypadkach. Takie znaczenie narzuca sam kontekst, w którym występują jak i paralelne wyrażenia oznaczające zebranie obywateli, obradujących nad sprawami społecznymi.⁸ Kolejnym odniesieniem, w którym odnajdujemy w słownictwie Św. Pawła jest użycie słowa ecclesia do Kościoła Domowego. W późniejszych swoich listach przedstawia Św. Paweł Kościół jako społeczność, która posiada już właściwe oblicze i to choć z tego świata, zależną jednak jest w swojej egzystencji od Boga, który nie przestaje obdarzać jej życiem.⁹

Św. Paweł przez użycie jednego określenia ecclesia ukazał bogactwo treści zamkniętej w jednym słowie, które odnosiło się co do interpretacji kościoła jako wspólnoty lokalnej, kościoła domowego, czy powszechnego. Tym samym było to syntetyczną nauką o Kościele jako: jednym, powszechnym, który jest Ciałem Chrystusa a zarazem pełnią (pleroma) Tego, który dopełnia wszystkiego we wszystkim. W konsekwencji prowadzi to do tego, że szczególne związki tej społeczności z Bogiem i z Jezusem Chrystusem sprawiają, że Kościoła jako wspólnoty nie można sprowadzać do rangi tylko zwykłego organizmu społecznego.¹⁰

---

⁷ Tenże, *Słownik Nowego Testamentu*. Poznań 1981, s. 349 n; Por. Dz 19, 32. 39n.

⁸ J. S t ę p i e ń , *Teologia Św. Pawła*, Warszawa 1979, s. 513 – 515.

⁹ Por. Ef 1, 22; 3, 10; 5, 23 – 25; Kol 1, 18. 24.

¹⁰ Por. 1Kor 1. 2. 11. 16. 22; 2 Kor 1, 1; Gal 1, 13. 22 ; 1 Tes 2, 14; Rz 16, 16; Dufour, *Słownik Nowego*, s. 349 – 351.

W Nowym Testamencie odnajdujemy też opisowe nazwy dotyczące wspólnoty Kościoła: trzoda, rola, winnica, dom boży, miasto święte, nowe Jeruzalem, Oblubienica Baranka, Ciało Chrystusa. Powraca się też do określenia Kościoła jako Ludu Bożego, ze względu na jego sens dynamiczny i wskazuje na historyczną ciągłość między ludem Starego i Nowego Testamentu a Kościołem.¹¹

Określenia obrazowe wspomniane wyżej można spotkać w sformułowaniach modlitw po komunii. Nie występują one licznie ale pojawiają się jako bogactwo komentarzy odnoszących się do Kościoła. W czwartą niedzielę wielkanocną, która swoją treścią nawiązuje do symbolu Dobrego Pasterza odnajdujemy porównanie Kościoła do trzody: *“Gregem tuum, Pastor bone, placatus intende et oves, quas pretioso Filii sanguine redemisti, in aeternis pascuis collocare digneris”*.

Użyte tu wyrażenie w Mszałe Pawła VI - *gregem tuum* jest oddaniem teologicznej myśli i nawiązującej do ewangelicznej przypowieści o Dobrym Pasterzu. Kościele jako trzodzie, prowadzonej przez Dobrego Pasterza, którego zna trzoda i on zna swoich. Słowo *gregem* pochodzi od łacińskiego słowa *grex* i oznacza: trzoda, hufiec, orszak, tłum, gromada, towarzystwo, zebranie, zespół wiernych.¹² To określenie w pierwszym swym znaczeniu odnosiło się do ludu hebrajskiego.¹³ Nazywano tak też Izrael, o czym mówi Św. Augustyn w swoimi jednym z listów.¹⁴ Określa też i lud wierzący jako trzoda wierzących, o czym wspomina św. Łukasz w ewangelii w słowach Chrystusa „*nolite timere pusillus*” /Łk 12. 32/. Wspomniane zostało też o stadzie w sensie typcznym w liście św. Pawła w słowach- *gregem tibi commissum*. Takie określenie pojawia się w modlitwach nas interesujących tylko jeden raz.

Kolejnym mianem dotyczącym Kościoła a spotykanym w modlitwie po komunii jest wyrażenie *plebi tuae* /w tł. na polski/ - lud twój. Plebs tłumaczyć można w związku z wielością określić jako: lud, naród, los boży, lud hebrajski, lud wierzący.¹⁵ Zwykle w modlitwach słowo lud

¹¹ Leksykon od A do Z Religii, Warszawa 1994, s. 169; W. Granał: Kościół w: Katolicyzm A-Z, Poznań 1982, s. 213-224; Por. Modlitwa z 4 niedzieli Wielkanocy: ‘Boże dobry Pasterzu, wejrzyj łaskawie na lud swój odkupiony najdroższą krwią Twojego Syna i wprowadź go na ucztę życia wiecznego’.

¹² A. Jougman, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań 1958, s. 289.

¹³ Por. Jer 50, 6. 17.

¹⁴ M. Starowiejski, *Karmię was tym czym Sam żyję – Ojcowie żywi cz. III*, Kraków 1980, s. 132-135.

¹⁵ A. Blaise, *Dictionnaire Latin – Français des auteurs chrétiens*, Turhout 1954, s. 382.

występuje z określeniem boży i innymi. W języku greckim lud określany jest słowem *laos*. Jest to ten naród, który Bóg wziął sobie na własności, który jednoczy w sobie przez tę samą wiarę w Jezusa Chrystusa. *Laos* użyte zostało na określenie tłumu. Tego znaczenia w pełni nie należy utożsamiać ze zgromadzeniem /*ecclesia*/, ani z masą ludzką /*alemos*/, ani z narodem /*ethne*/.¹⁶ W przypadku przedstawionych modlitw, określenie lud zastosowane zostało na oznaczenie Kościoła.

Innymi nazwami jakie spotykamy w modlitwach po komunii na określenie Kościoła jest:

— *familia* - rodzina ; *udziel hojnie zbawienia rodzinie przyjmującej sakrament...*¹⁷

— *templum* – świątynia; *“Deus, qui nobis supernam Ierusalem pre temporale Ecclesie tuae signum ad umbrare voluisti da, quaesimus, ut, huius participatione sacramenti nos tuae gratiae templum efficias, et habitationem gloriae tuae ingredi concedas”*.¹⁸

W przedstawionej modlitwie kościół został nazwany jako niebieskie Jeruzalem /*superna Jerusalem*/ i jako świątynia /*templis*/. Modlitwa ta weszła jako mowa do Mszału Pawła VI i została umieszczona w tekstach Mszy wspólnych w rocznicę poświęcenia Kościoła.

Termin świątynia w języku greckim określona jest słowem *hieron* /od *hieros* - święty/ i oznacza całą budowlę świątynną jako miejsce, w której przebywa Bóg. Jest to odpowiednik naszego sanktuarium. W Nowym Testamencie najczęściej występuje termin *naos* i określa świątynię w sensie duchowym. Pomińmy tu znaczenie świątyni w Starym Testamencie a idąc za określeniem Nowego Testamentu, że należy owe sanktuarium czyli świątynie dostrzec w osobie Jezusa Chrystusa. Sanktuarium tym jest ciało Jezusa, które zbudowane ponownie zostało w chwili zmartwychwstania.¹⁹ Tym samym tworzy, przez to, prawdziwe sanktuarium Boga jako Kościoła, gdzie fundamentem jest Chrystus. Każdy chrześcijanin jest w swej istocie świątynią Boga, przybytkiem Ducha Świętego, żywym kamieniem w owym sanktuarium uczynionym nie ręką ludzką ale dzięki mocy Tegoż Ducha.

---

¹⁶ Tamże, *Słownik Nowego*, s. 372.

¹⁷ Blaise, *dz. cyt.*, s. 344.

¹⁸ Modlitwa w rocznicę poświęcenia Kościoła Katedralnego: “Wszechmogący Boże Ty chciałeś, aby Twój Kościół na ziemi był zapowiedzią Niebieskiego Jeruzalem przez udział w Najświętszym Sakramencie, uczyni nas świątynią Twojej łaski i pozwól nam wejść do przybytku Twojej Chwały”.

¹⁹ Por. J, 2. 19-21.

²⁰ Por. Hbr 4, 14; 6, 19n; 9, 11-14; 10, 19n.

Autor listu do Hebrajczyków zauważa, że modelem sanktuarium ziemskiego jest przybytek niebieski, do którego wszedł Jezus - jedyny Najwyższy Kapłan- po to by nam umożliwić dostęp do Boga.²⁰ Apokalipsa opisując przybytek daje ostatecznie do zrozumienia, że ów przybytek to nic innego jak tylko sam Bóg Ojciec i Baranek.²¹

W teologii św. Pawła świątynia to Kościół; Niebieskie Jeruzalem i świątynia niebieska, która w końcu staje się mieszkaniem Boga Ojca w Duchu Świętym. Zarówno świątynia jak i ciało Chrystusa określa się tym samym terminem - oikonome - mieszkanie, przybytek.²² Celem Kościoła jest nieustanne wzrastanie, które ma prowadzić do powstania świętej w Panu świątyni; świątyni nowej, duchowej. Można powiedzieć, że świątynią odnosi się do uwielbionej świątyni, do samej Świątyni Jerozolimskiej - świątyni jako sanktuarium chrześcijanina i mieszkania, w którym przebywa Duch Święty "czyż nie wiecie, że jesteście świątynią Boga i że Duch Boży mieszka w was" /1 Kor 3. 16/. W tej to świątyni dokonuje się zjednoczenie chrześcijan i tworzy się wspólnota. W Nim zespała się cała budowla rosnąca na wspañiałą i świętą w Panu Świątynię.²³

2. Eucharystia

Wśród określeń spotykanych w modlitwach po komunii na temat eucharystii²⁴ i odnoszących się pośrednio czy bezpośrednio do zagadnienia jedności występują takie stwierdzenia:

- *komunia święta* /sacra communio/, która zawiera w sobie dążność do łączności, o czym mówi samo słowo, unio- oznaczające łączenie i comm - razem,²⁵
- *zbawczy posiłek, tajemnica odkupienia*, którym jesteśmy posileni, on uzdalnia do bycia w łączności z Bogiem,²⁶

²¹ Por. Ap 5, 6-14; 7, 15; 21, 22.

²² Genezę takiego stwierdzenia można się doszukać w listach pawłowych a szczególnie u Gal 4, 26 – gdzie jest mowa o wolności górnego Jeruzalem. Por. Stępień, Teologia, s. 419.

²³ Por. Ef 4, 12, 16.

²⁴ Oprócz nazw zasygnalizowanych tu na określenie Eucharystii zostały użyte inne, które wielokrotnie się powtarzają w sformułowaniach modlitewnych, chociaż bywają i takie, które pojawiły się tylko pojedynczo w modlitwach po komunii: Najświętszy Sakrament, Boska Hostia, Dar, Sakrament, Chleb żywy, Ciało i Krew Wcielonego Słowa, Sakrament Eucharystii, dar Niebieski, Paschalne Misterium, Sakrament życia.... One swoją treścią odnoszą się do Eucharystii chociaż nie są tu brane pod uwagę.

²⁵ Sacra communia / Święta Komunia/, takie określenie zostało zawarta w modlitwie z 11 Niedzieli Zwykłej: "Boże Nasz Ojczy, Komunia Święta, którą przyjęliśmy, oznacza zjednoczenie wiernych w Tobie, spraw, aby podtrzymywała jedność Twojego Kościoła".

²⁶ Modlitwa z wtorku 4 tygodnia Wielkanocy: "... aby udział w tajemnicy odkupienia przyniósł nam pomoc w życiu doczesnym i wyjednał nam wieczną radość...".

- *sakrament jedności /unitatis sacramentum/*,²⁷
- *jeden chleb /unius panis/*,²⁸
- *chleb niebieski /panis caelestis/*,²⁹
- *chleb żywy /pane vivo/*,³⁰
- *chleb eucharystyczny /munere caelesti/*.³¹

W kolejnym stwierdzeniu oddającym mocno funkcję budowania jedno-
ści a odzwierciedlającym jedność jest wyrażenia, które w swej treści od-
noszą się do ukazania komunii w kontekście posilania:

- *zostaliśmy posileni świętymi darami /sacro munere satiatis/*; ono
to najczęściej pojawia się w modlitwach po - komunijskich.³²
- *posileni jednym chlebem /ono pane satiati/*³³
- *pili z jednego kielicha, przyjmowali Ciało i Krew Pańską /uno
pane et de uno calice/*³⁴
- *karmisz* wspomina o tym modlitwa z 23 niedzieli zwykłej: “*Da fide-
libus tuis, Domine quos et verbi Tuti et caelesti sacramenti paulo nutris et ita
dilecti Filii tui tantis muneribus proficere et eius vitae semper consortes effici
mereamur*”.³⁵

3. Jedność

Na określenie jedności w mszale w interesujących nas modlitwach,
oprócz pośrednio po części wymienionych poprzednio określeń, odna-
leżć można i wyodrębnić kolejne grupę wyrażań, które swoim zakresem
treściowym dotyczą bezpośrednio istoty jedności i wpływających z
tego wartości to:

- *jedność /unio/*

---

²⁷ Unitatis sacramenti - określenie takie znajduje się w modlitwie po komunii z 11 listopada w
wspomnienie św. Marcina biskupa.

²⁸ Unitatis panis – zostało to przedstawione w modlitwie z formularza mszalnego o wielu mę-
czennikach w okresie wielkanocnym i oznacza “jeden chleb”.

²⁹ Panis caelestis – zostało wzięte z modlitwy o wielu męczennikach, w tł. polskim oddane jest
przez słowo “chleb Eucharystyczny”, co nie oddaje w pełni znaczenia treści słowa caelestis /
niebieski, boski i inne/.

³⁰ Z formularza modlitwy, z Mszy wspólnoty o doktorach, formularz 1.

³¹ Modlitwa z 20 grudnia.

³² Takie określenia odnajdujemy w modlitwie w 2 niedzielę zwykłą.

³³ W modlitwach Mszy wspólnej o świętych- formularz 4.

³⁴ Modlitwa z 5 niedzieli zwykłej.

³⁵ “Spraw niech twoi wierni, których karmisz i umacniasz Twoim słowem i sakramentem, tak
korzystają z bezcennych darów Twojego umiłowanego Syna, aby mogli uczestniczyć w Jego
wiecznym życiu”. – 23 niedziela zwykła.

- *zjednoczenie* /unitas/
- *wspólnota* /communio/.

Oprócz tych wspomnianych i najczęściej występujących sformułowań tekstowych w modlitwach da się zauważyć kolejne, które pojawiają się w połączeniu z innymi określeniami dając tym samym kontekst za-barwienia zmieniony. Chociaż zostały utworzone z podstawowych wyrazów to wartość przekazanej głębi treści zmienia się, w które można się wczytać, tym samym ubogaca misterium rozpatrywanego problemu. Odnajdujemy to w modlitwach w takich sformułowaniach:

- *jedność Kościoła* /unitas ecclesiae/,³⁶
- *zjednoczeni z Tobą* /Bogiem i Chrystusem/ /Tibi coniuncti/.³⁷

Same wyrażenie *coniuncti*³⁸ oznacza w swojej treści zjednoczenie z Panem przez tajemnicę, która sama w sobie jest jednością. Przybliżając znaczenie tego słowa należy spojrzeć na to co ono oznacza. W tłumaczeniu można je oddać następującymi wyrazami: łącznie, razem, wspólnie, związani, spójni, pobliski, graniczny, zaprzyjaźniony. Podobnie jak *coniuncti* tak i *continent* /osiągnąć zjednoczenie/³⁹, trzymać razem, łącznie wyrażają coś podobnego. Zjednoczenie jakie się dokonuje jest w swej wartości specyficzne, wyjątkowe i prowadzi do tego, że ta łączność wyraża się w naszym zjednoczeniu z Chrystusem w jedno Ciało /in Christo unum corporis effectos/. To wszystko dokonuje się w jednej pobożności /una facias pietata concordet/, która to czyni wspaniałą jedność przez swoje czyny. Cała głębia pojęcia jedno ciało /unum corpus/ w Chrystusie należy widzieć w nawiązaniu do pawłowego wyrażenia, że w Chrystusie wszyscy stanowimy jedno i że jesteśmy jednością /Gal 3,28/. Chrystus stoi u podstaw jedności Kościoła i jest jej źródłem i równocześnie twórcą. Jedność realizuje się z Chrystusem i obejmuje także budowanie jedności między ludzką. Do jedności z Chrystusem nawiązuje kolejne wyrażenie, które odnaleźć można w modlitwie po komunii to "*confidimus*". Pochodzi ono od słowa *configo*, które znaczy razem zszywać, spinać, łączyć, przywiązywać się do kogoś, związywać, utkwic wzrokiem, nadać znaczenie, przytwierdzać, zdecydować się na wybór czegoś. W znaczeniu dotyczącym treści to stwierdzenie odwołuje się do szukania jedności osób zainteresowanych w wartościach etycznych, któ-

³⁶ Określenie zawarte w modlitwie ze wspomnienia św. Jozafata z 12 listopada.

³⁷ Z modlitwy z 11 listopada.

³⁸ 13 niedzieli zwykłej.

³⁹ "Osiągnąć zjednoczenie" z 30 niedzieli zwykłej.

re pozostawione zostały przez Boga człowiekowi odpowiedzialnemu za budowanie Kościoła na ziemi w perspektywie apokaliptycznej.⁴⁰

Wśród określeń odwołujących się do zagadnienia jedności w znaczeniu pośrednim należy słowo "*comertium*" - pojęcie o zabarwieniu i znaczeniu bardziej handlowym.⁴¹ Chociaż w kontekstach modlitw znalazło swoje odzwierciedlenie. Źródłosłów swój wywodzi od *merx* - towar. W odniesieniu liturgicznym i źródłosłowie liturgii rzymskiej termin ten występuje w dwóch podstawowych znaczeniach: jako określenie działania Boga w stosunku do człowieka, wydarzeniach historii świętej oraz przez uobecnienie się ich w obchodach liturgicznych, jako oznaczenie eucharystycznej czynności ofiarniczej, w której zbawienie urzeczywistnia się pod osłoną chleba i wina.⁴² W sensie jedności, wspólnocie można odwołując się do tego słowa powiedzieć w sposób drugorzędny.

Do stwierdzeń mówiących o wspólnocie, i jedności należy zaliczyć te, które nawiązują swoim źródłosłowiem do nierozzerwalności /*nunquam separari*/.⁴³ Samo słowo *separari* pochodzi od łac. *separo*⁴⁴, co oznacza: rozdzielić, oderwać, podzielić, odłączyć, odseparować kiedy chodzi o osobę, odgraniczyć. Zastosowane w treści modlitewnej zaprzeczenie *nunquam* spowodowało to, że wyraz ten przyjął inne znaczenie i dał nową perspektywę przedstawianej modlitwy. W rozpatrywanym przypadku służy do podkreślenia, że eucharystia, która została przyjęta przez wiernych nie pozwoli odłączyć się od wspólnoty a wręcz przeciwnie budować i rozwijać tę wspólnotę w żyjącym Kościele.

Innym spotykaniem w modlitwach określeniem i odnoszącym się do wspólnoty jest wyrażenie opisowe i zawierająca w sobie istotę jedności, która wypływa z niego pośrednio i tworzy pewna całość to: *universo mundi* - co przetłumaczone zostało w stwierdzeniu do całego świata.⁴⁵

---

⁴⁰ Tamże, Baise, s. 195; Por. Hbr 6, 6; Ps 118, 120.

⁴¹ Tamże, s. 174; S. C z e r w i k , *Prefacje o Misteriach Chrystusa w Mszałe Rzymskim Pawła VI*, Warszawa, 1984, s. 98-99.

⁴² Czerwik, jest tu mowa o zastosowaniu tego słowa w modlitwach po komunii w czwartek w oktawie Paschy i powtórzona we wtorek po II i IV niedzieli Paschy i w święto Katedry św. Piotra / 22 luty/.

⁴³ Modlitwa z 34 niedzieli zwykłej " Quaesimus omnipotens Deus, ut quos divina tribuis participatione gaudere a te nunquam separari permittas.- tl. Prosimy Cię Wszechmogący Boże, nie dopuść abyśmy się odłączyli od Ciebie, skoro pozwalasz nam radować się w boskich darach".

⁴⁴ Blaise, dz. cyt., s. 753.

⁴⁵ M. S a l e s , *Eucharystia źródłem i istotą życia chrześcijańskiego*, Kolekcjo Comunnio 1/ 1968/, s. 304n.

Takie sformułowanie akcentuje fakt, że eucharystia doprowadza do jedności "cały świat", który w swojej strukturze został stworzony przez Boga /por. Rdz1,1n; J 1,1-3; Kol 1,15-18/. W głębszym sensie odwołuje się do dzieła odkupienia i ostatecznej przemiany wszechświata. Przymiotnik, znajdujący się przed tym wyrazem *universum* znaczy całkowity, cały, zupełny; w nieco innym znaczeniu występuje jako: ogólny, powszechny, wszystek, zasadniczy, powszechnie gdy chodzi o całość, lub też jako wszyscy razem, łącznie, cały świat, całe stworzenie. Swoim zabarwieniem treściowym finalizuje w obrazie eucharystii misterium jedności, jaka się kryje w niej samej.

Wyrazisty obraz budowania jedności został zawarty i przedstawiony w treści modlitwy po komunii w uroczystość Apostołów Piotra i Pawła. W swojej wartości odwołuje się do zwięzłego naświetlenia życia pierwszych gmin chrześcijańskich, które stanowiły jedno serce i jedną duszę. Ich jedność opiera się nie tyle na jednej Eucharystii ale na trwaniu w jednej nauce apostołów. W modlitwie tej Eucharystia jest ukazana jako źródło pogłębiające miłość, która to koreluje jako zasadniczy element jedności.⁴⁶

II. ŹRÓDŁA JEDNOŚCI

Kościół jest niejako znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego, dzięki mocy bożej w sposób różny widziany w świecie. Ilekroć na ołtarzu Pańskim sprawowana jest ofiara krzyżowa, w której na naszą Paschę ofiarowany został Chrystus /1Kor 5, 7/, dokonuje się dzieło naszego odkupienia. Równocześnie w sakramencie chleba Eucharystycznego zaznacza się jedność wiernych, którzy stanowią jedno ciało. Postawę całej jedności Kościoła należy upatrywać w zbawczym dziele Jezusa Chrystusa. On to zerwaną przez grzech jedność z Bogiem, ludziom przywraca swoją osobą, niszczy powstały mur nieprzyjaźni, przez wylanie swojej krwi godząc niebo z ziemią. /Kol 1, 20/ Tym samym przywraca pokój ludzi z Bogiem. Chrystus, przez swoją misję na ziemi, łączy rozdzielonych przez zło, ludzi pomiędzy sobą /J 11, 52/. Po śmierci i odejściu z ziemi misję Jego przejmuje Kościół, który staje się przedłużeniem całego dzieła zbawienia, jakie zostało zapoczątkowane przez Boskiego Mistrza.

⁴⁶ Tamże, s. 303.

Zasadniczym źródłem jedności jest samo przyjście Jezusa Chrystusa, którego to, gdy nadeszła pełnia czasów posłał Bóg, Syna Swego, słowo Wcielone, namaszczone Duchem Świętym, aby głosił Ewangelię ubogim i uzdrawiał skruszonych w sercu, jako lekarza ciała i duszy oraz pośrednika między Bogiem a ludźmi. /KL 5/⁴⁷ Ta inicjatywa Boga jest istotnym i konstruktywnym elementem zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa. Bo Bóg tak umiłował świat, że Syna Swego Jednorodzonego dał, aby każdy kto w Niego wierzy nie zginął ale miał życie wieczne /J 3, 16/. W konsekwencji spodobało się Bogu wszystko na nowo zjednoczyć z Chrystusem /Ef 1, 10/. Rzeczywisty szczyt i skutek w uwielbieniu Boga został osiągnięty przez człowieczeństwo Jezusa Chrystusa, bo sam człowiek nie był zdolny uwolnić się od zła. Jeśli były czynione jakiegokolwiek wysiłki, w kierunku uwolnienia się od tego co deprawuje człowieka, to wartość swoją otrzymały one w połączeniu z zasługami Chrystusa. Zbawcze działanie Jezusa Chrystusa, które się dokonało, było działaniem całej Trójcy Świętej.

Trójca Święta jest szczególnym źródłem i wzorem wspólnoty Kościoła. Ecclesia wyrasta z życia Trójcy Świętej, niejako z Wielkiej Eucharystii, która jest duszą i najpiękniejszym symbolem wspólnoty, jaki istnieje w osobie Trójcy. Jedność jaka towarzyszy trzem Osobom Boskim ma też towarzyszyć wspólnocie nierozdzielnie, tworząc w ten sposób Kościół, takie działanie, które prowadzi do jedności w połączeniu z modlitwą, powinno prowadzić wspólnotę Ludu Bożego do zbawienia "duszy i ciała" czyli całego wszechświata. Szczególnym źródłem w tym wypadku jest przyjęty każdorazowo sakrament, który pozwala tak postępować, że całe działanie jest ukierunkowane naprawdę i jej umotywowanie w życiu Kościoła. Eucharystia jest drogą zbawienia pozostawiona człowiekowi do zaakceptowania.

Tajemnica eucharystyczna objawiono przez Chrystusa odsłania coś z misterium samej Trójcy Świętej, gdzie znakiem - obrazem Trójcy Świętej jest Syn Boży - Słowo Boże.⁴⁸ Jest w Nim antyczne i słowne oznaczenie Ojca i zawiera go. Syn jest odbłaskiem Jego chwały i odbiciem Jego istoty /Hebr. 1, 3/ a jednocześnie Ja i Ojciec jedna jesteśmy /J 10, 30/. Osoby pozostają między sobą we wzajemnych relacjach. Bóg Ojciec miłuje Syna, Syn odwzajemnia się miłością względem Ojca. Uosobieniem tej miłości jest Duch Święty istotowa miłość. W tej wzajemnej miłości Ko-

---

⁴⁷ R. R a k , *Chrześcijanin w życiu Kościoła*, Warszawa 1984, s. 69 – 70.

⁴⁸ T. W i l s k i , *Trójca Święta: w Katolicyzm*, s. 376.

ściół znajduje swoje źródło i ostateczny wzór. Ukazywanie przez Jezusa tajemnicy o Trójcy Świętej miało nas zapoznać z bogactwem jego wewnętrznego życia. Pismo św. wspomina o Ojcu, Synu i Duchu św. przy narodzeniu Chrystusa, przy chrzcie nad Jordanem.⁴⁹ Przez całą działalność ziemską, Chrystus mówił: o Bogu Ojcu i Duchu św. Po swoim zmartwychwstaniu tak zwraca się do Apostołów "dana mi jest wszelka władza na niebie i ziemi. Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody udzielając im chrztu w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego /Mt 18, 8 /. W listach apostoelskich często powtarza się słowo o wierze w Trójcę Przenajświętszą.⁵⁰

Mówiąc o Trójcy jako praźródle jedności, można powiedzieć, że Kościół jest dziełem i darem tej Trójcy i pochodzi on z miłości Ojca /KDK 40/, który na skutek najzupełniej wolnego i tajemniczego zamysłu swojej mądrości stworzył cały świat. Zbawczą wolę Ojca wypełnił Jezus Chrystus, jedyny i prawdziwy pośrednik między Bogiem a człowiekiem /DK 3/. On daje początek Królestwu Niebieskiemu na ziemi, objawia tajemnicę Ojca i swym posłuszeństwem dokonuje naszego odkupienia /KK 3/. Z boku umierającego Zbawiciela na krzyżu rodzi się Kościół /KL 5/, który to dalej przez wieki będzie realizować plan zbawienia, czyli dzieło wewnętrznego jednoczenia ludzi z Bogiem i między sobą" /KL 1/, a przez to odnowi i prowadzi do przemiany całego świata. Gdy Syn Boży wypełnił dzieło zlecone Mu przez Ojca na Ziemi /KK 4/, wówczas dał Kościołowi Ducha Św., który go ustawicznie jednoczy i uświęca, prowadząc do doskonałości zamierzonej przez Ojca. Społeczność Kościoła nie tylko powstała z miłości Boga w Trójcy jedynej, ale w Niej znajduje wzór. Ukazał to Chrystus gdy przed męką, modlił się, aby wszyscy ludzie stanowili jedno tak jak Ojciec w Nim, a On w Ojcu.

O takiej formie zjednoczenia w miłości jest mowa w modlitwie po komunii w dniu poświęconym wspomnieniu św. Tadeusza i Judy: "*Preceptis, Domine, sacramentis, supplices in Spirituo Sancto deprecamur, ut, qtae pro apostolorum Simonis et Judae veneranda germinus passioane, nos in dilectione conservent*".⁵¹

⁴⁹ Por. Mt 3, 13 – 17; Łk 1, 32n.

⁵⁰ Por. 2 Kor 3, 13; 1P 1, 2n; 1J 5, 7n. i inne.

⁵¹ Modlitwa z 28 października- "Przyjąwszy Najświętszy Sakrament, zjednoczeni w Duchu Świętym, pokornie Cię błagamy, aby ofiara złożona dla uczczenia męczeństwa apostołów Szymona i Judy Tadeusza, utwierdziły nas w Twojej miłości".

Źródłem jedności w Kościele jest sakrament Eucharystii. Modlitw po komunii z 11-stej niedzieli zwykłej i inne przypominają, że Eucharystia oznacza jedność i równocześnie dokonuje w kościele dzieła zjednoczenia: "*Haec tua, sumpta saacra communio, sicut fidelium in te unionem praesignat, sic in Ecclesia tua unitatis operetur effectum*".⁵²

Rolę Eucharystii jako znaku i wzoru jedności dostrzegali już Ojcowie Kościoła nazywając ją Mistycznym Ciałem Chrystusa. Nie był to tylko symbol, ale chciano tu wyrazić prawdę, że rzeczywiste Ciało Chrystusa obecne w eucharystii jest typem i symbolem jedności Kościoła. Tak jak ciało fizyczne Chrystusa stanowiło jedno, tak Kościół musiał być jeden, chociaż złożony z wielu, o czym wspomina następująca modlitwa: "*Quaesimus, omnipotens Deus, ut inter eis membra semper numeremur, cuius Corpori communicamus et Sangvini*".⁵³

Papież Leon XIII w swej Encyklice *Mirae Caritatis* podkreśla, że z Eucharystii Kościół czerpie całą swoją siłę, chwałę, całe swoje nadprzyrodzone wyposażenie. Dlatego też złączenie wiernych z Chrystusem w Eucharystii sprawia ich łączność, więź wzajemną.⁵⁴

Modlitwa po komunii we wspomnienie św. Piotra i Pawła Apostołów mówi o jedności tych, którzy trwali na łamaniu chleba i nauce Apostołów tymi słowami: "*Da nobis, Domine, hoc sacramento refecitis ita in Ecclesia conversari, concedc queesimus, ut perseverantes in factionis panis Apostolorumque doctrina, cor unum et anima una, tua caritate firmati*".⁵⁵

Wspólny posiłek, o którym wspomina ta modlitwa, od najdawniejszych czasów była symbolem jedności, miłości między ludźmi i zgody. Ułatwia wzajemne zbliżenie, wyraża miłość i przyjaźń. Dlatego tak ogólnoludzka treść zawartą w symbolice uczty nadawała się szczególnie do wyrażenia miłości i nadprzyrodzonej więzi tworzonej i umocnionej wśród chrześcijan przez eucharystię. Stało się również wyrazem miłości i zbliżenia do Chrystusa, będącego właściwym celem ustanowienia tego sakramentu. Ofiara i uczta eucharystyczna z ustanowienia samego Jezusa Chrystusa stanowi jed-

---

⁵² Por. Modlitwa z 9 niedzieli zwykłej- "Boże nasz Ojczy, Komunia Świąta, którą przyjeliśmy oznacza zjednoczenie wiernych w Tobie, spraw aby podtrzymywała jedność Twojego Kościoła".

⁵³ Modlitwa z 5 niedzieli postu - "Wszchemogący Boże prosimy Ciebie, abyśmy zawsze byli żywymi członkami Chrystusa, którego Ciało i Krew przyjmujemy".

⁵⁴ Praca zbiorowa pod redakcją H. B o g a c k i i S. M o j s a , *Kościół w świetle Soboru*, s. 386; Por. Leon XIII, *Mirae caritatis*, AAS / 1901-1902/, s. 644.

⁵⁵ "Boże Ty nas pokrzepiłeś Najświętszym Sakramentem, spraw, abyśmy żyli w Kościele jako pierwsi chrześcijanie, trwając w łamaniu chleba i nauce apostołów, a utwierdzeni w miłości stanowili jedno serce i jednego ducha".

ność nierozzerwalną. Dzięki niej dokonuje się zjednoczenie z Bogiem. O tym wspomina modlitwa z 5 niedzieli zwykłej, gdzie jest mowa, że Eucharystia, jest źródłem wszelkiej jedności i odnowieniem przymierza z Bogiem. "*Deus, qui nos de uno pane et uno calice participes esse voluisti, da nobis, quosumus, ita vivere et, unum in Christo effecti, fructum sfferams pro mundi salute gaudentes*". Modlitwa /z 5 niedzieli zwykłej/ wspomina o zjednoczeniu w jedno z Chrystusem. Odtąd w ofierze eucharystycznej, jaką jest każda Msza, św. ciągle uobecnia się i trwa, nasze zbawienie, a zarazem dokonuje się rzeczywiste zjednoczenie z Chrystusem i bliźnimi.⁵⁶ Gdy w czasie łamania chleba, eucharystycznego mamy rzeczywisty udział w Ciele Pańskim, dostępujemy zaszczyt zjednoczenia z Nim /Chrystusem / i między sobą. Ponieważ istnieć tylko jeden chleb, więc i my wszyscy tworzymy jedno ciało, bo wszyscy mamy udział w tym jednym chlebie.⁵⁷ Tę myśl da się zauważyć w modlitwie po komunii z 7 niedzieli wielkanocy, że całe ciało Kościoła zjednoczy się z Chrystusem swoją Głową: "*Exaudi nos, Deus, salutaris noster, ut per hec sacrosancta mysteria in totius Ecclesiae confidamus corpore facendum, quod eius praecessit in capite*".⁵⁸ W ciele tym rozlewa się życie, Chrystusa na wierzących, którzy przez sakramenty jednoczą się z całym Chrystusem. Przez chrzest bowiem upodabniamy się do Chrystusa, o czym wspomina modlitwa po komunii: "*Exaudi nos omnipotens Deus, et familiae tuae corda, cui perfectam baptismis gratiam contulisti, ad promerendam beatitudinem aptes aeternam*".⁵⁹ Albowiem w jednym duchu wszyscy zostaliśmy ochrzczeni w jedno ciało /1 Kor 12, 13 /. Poprzez taki układ i włączenie każdego w ciało Chrystusowe poprzez chrzest. W takim działaniu dokonuje się nasze zespolenie ze śmiercią i zmartwychwstaniem.⁶⁰

Eucharystia jest realizacją odwiecznego słowa planu jednania człowieka z Bogiem poprzez Jezusa Chrystusa, który przez Sakrament stworzył możliwość nawiązania jedność między sobą. Eucharystia stanowiąc prawdziwą jedność w sobie, pragnie doprowadzić ludzkość do prawdziwej jedności, której odbiciem jest jedna Owczarnia, i jeden Pasterz, który prowadzi ją do obranego celu.

⁵⁶ J. Charytański / praca zbiorowa, Pascha nostrum, Poznań 1966, s. 186.

⁵⁷ Por. KK 7.

⁵⁸ "Wysłuchaj nas, Boże Zbawicielu nasz i przez udział w Eucharystii umocnij naszą ufność, że cały Kościół zjednoczył się w chwale z Chrystusem swoją głową".

⁵⁹ "Wysłuchaj nas Wszechmogący Boże i przygotuj do wiecznego szczęścia serca Twoich wiernych, którym udzieliłeś wielkiej łaski chrztu świętego"- modlitwa z wtorek w oktawie wielkanocnej.

⁶⁰ Por. Rz 6, 4-5.

III. TREŚĆ JEDNOŚCI

Mówiąc o jedności trzeba zagłębić się w jej treść. Da się zauważyć, że modlitwy po komunii często na określenie jedności posługują się wyrażeniami: o podobnym brzmieniu jak: jedność, zjednoczenie, jeden. Do przymiotnika jeden dodawane jest często określenie następujących treści np. jeden chleb, jedno ciało, jedno wino, które stało się krwią Pańską.

Określenie jedność przypisywana jest Eucharystii, jako misterium sakramentu wyrażającego ją. W takim to ujęciu ujawnia się wielka miłość Chrystusa w ustanowieniu i sprawowaniu Eucharystii, która to sama w sobie jest doskonałą jednością. Ona to zespala nas w jedną wielką wspólnotę, tworząc coś w rodzaju rodziny żyjącej prawem odpowiedzialnym za budowanie społeczności. Wprawdzie do tego uzdalnia nas w pewnym sensie chrzest, który pozwala nam przynależć do wspólnoty, to jednak uczestnictwo w eucharystii jeszcze bardziej uzmysławia nam to, czym jest wspólnota czyli Kościół, w którym to odbija się prawda o jedności. Tu ukazuje się w pełni ta myśl, że wspólnota jest zebrana pod jedną Głową, która to przewodzi i prowadzi Kościół do Boga. Chleb eucharystyczny jest wyrazem i symbolem jedności.

O tej jedności która zawiera się w symbolu Eucharystii, daje świadectwo wielu Ojców Kościoła. Św. Cyprian w jednym ze swoich listów tak powiada "Same ofiary pańskie wyrażają jak mocna i zwarta jest jedność chrześcijan, kiedy podaje obrazowo jak powstaje chleb czy wino: Gdy bowiem Pan Ciałem swoim nazywa chleb zrobiony z mnóstwa ziaren razem złączonych, wyraża przez to dokonujące się w nim zjednoczenie całego ludu chrześcijańskiego, który w sobie zawiera. Gdy zaś krew swoją nazywa winem, która z wielu jagód stała się jednym napojem, znaczy to że trzoda która, my jesteśmy, powstała z mnóstwa sprowadzonego do jedności. Myśl tę podtrzymuje Św. Augustyn, który powiada, że: Słuchamy Apostoła, który o tym sakramencie powiedział, wielu z nas jednym ciałem i jednym chlebom jest..... Jeden chleb. A cóż jest tym jednym chlebem. To jedno ciało uczynione z wielu. Pomyślcie tylko; nie robi się chleba z jednego tylko ziarenka, ale z ich wielkiej ilości..... A co do kielicha bracia moi, to przypomnijcie sobie ... jak robi się wino. Wiele jagód wisi u jednego grona. Ale wypływający z niego sok łączy się w jedno. Pan chce byśmy tak do niego należeli. Przeto poświęcił na swoim ołtarzu tę tajemnicę naszego pokoju i jedności. Św. Jan Damasczeński streszczając przekonanie całej tradycji greckiej powiada o jednoczącej mocy eucharystii. Sakrament jest zjednoczeniem z Chrystusem i zarazem zjednoczeniem jednych z drugimi, to darzy On nas na każdy sposób jednością z tymi, którzy go tak jak my otrzymujemy. Tę myśl można

odnaleźć u św. Jana Chryzostom. Bardzo jasno zagadnienie jedności. i wpływu jej na budowę wspólnoty rozwija w swoim komentarzu do Ewangelii św. Jana Cyryl Aleksandryjski: Jednorodzony Syn Boży znalazł cudowny sposób stopienia nas w jedno i pomiędzy nami wzajemnie, mimo że każdy z nas pozostaje odrębną osobą... Wszyscy złączeni z jednym Chrystusem przez własne Jego Ciało, otrzymując w Go w naszych ciałach jednego i niepodzielnego, jesteśmy członkami Jego jedyne go Ciała. On zaś jest więzią naszej jedności. Wszyscy my z natury jesteśmy zamknięci w naszej jednostkowości... zarazem jednak w Chrystusie jesteśmy jakby stopieni w jedno ciało żywiące się tym samym pokarmem Jeden Duch naznacza nas piętnem jedności i jak Chrystus jest jeden i niepodzielny - tak i my w nim stanowimy jedno. O tym mówi on do Ojca Niebieskiego prosząc Aby wszyscy byli jedno, jak Ty Ojcze we mnie, a ja w Tobie. W tej wypowiedzi można zauważyć, że chodzi tu o jedność w sensie ekumenicznym. Kościół staje się najbardziej jeden, gdy karmi się tym samym chlebem i otrzymuje tego samego Ducha, gdy zgromadzony wokół ołtarzy okazu jednomyślność swoich członków ze wszystkimi chrześcijanami świata, którzy żyją Paschą Chrystusa aktualizowaną sakramentalnie w sprawowaniu Eucharystii. Dzięki Mszy Św. jedność pomiędzy członkami Chrystusa osiąga najwyższy stopień, ponieważ wszyscy jednoczą się w jednej zasadzie życia duchowego, pożywając to samo Ciało i pijąc ten sam kielich.⁶¹

Mówiąc o treści jedności w modlitwach po komunii trzeba jeszcze zastanowić się nad problemem, który został zawarty w słownictwie *unum in Christi* - jedno w Chrystusie albo z Chrystusem, o czy dość często wspominają modlitwy po komunii.⁶² To zagadnienie w dużej mierze spotkać można w listach św. Pawła i stanowi ono niemal całą teologię tegoż autora. Mówiąc ogólnie w tym *unum in Christi* została zawarta myśl, że człowiek jest związany z Chrystusem począwszy od samego chrztu aż do śmierci.⁶³ To ma stanowić przeżywanie głębokiej duchowe

⁶¹ Pascha, *dz. cyt.*, s. 187-189.

⁶² Jako jeden z pierwszych zajął się opracowaniem i sensem 'in Christo' - A. Deissmann. W oparciu o materiał źródłowy z zakresu literatury hellenistycznej przeprowadził on analizie porównawczą tego wyrażenia i wnioskuje, że to wyrażenie w sensie lokalnym znaczy: być w Chrystusie, przebywać w jakiejś "chrystosferze"; z innych ujęć - mistyczno - moralnych- być w Chrystusie to żyć według ducha chrześcijańskiego; lub żyć jak Chrystus, na sposób Chrystusa. Por. *S t ę p i e ń*, *dz. cyt.*, s. 124n.

⁶³ Oprócz wyrażenia / in Christo/- w Chrystusie, św. Paweł w swoich listach posługuje się / syn Christo/ - z Chrystusem; /dia Christou/ - zwrot z genetiwem Chrystus oznacza- miłość Chrystusa, cierpliwość- a wszystko to dla zaakcentowania potrzeby i znaczenia więzi. *S t ę p i e ń*, *dz. cyt.* 298.

łącności z Bogiem i stanowi najpełniejszy sprawdzian pełni życia chrześcijańskiego. Żyję już nie ja, żyje we mnie Chrystus /Gal 12, 20/.⁶⁴ Jest to formuła, którą ponad 200 razy spotykamy w listach św. Pawła. Ten przyimek en, sin, może oznaczać każdy związek ze stojącym obok niego imieniem. W każdym bądź razie wyrażenie w Chrystusie oznacza jakiś związek zachodzący między daną osobą a Chrystusem. Formuła ta tylko czasami oznacza zwykłą łączność z Chrystusem jako sprawcą lub pośrednikiem jakiegoś dzieła, lub gdy bierze się Chrystusa na świadka, albo kiedy używa się tego określenia w nadaniu nazwy - na określenie chrześcijan. Sformułowanie to ma także i głębszy sens, określa nim św. Paweł życie chrześcijan zjednoczonych z Chrystusem przez wiarę i chrzest, o czym mówi w jednym z listów, że wszyscy bowiem jesteśmy Synami Bożymi przez wiarę w Jezusa Chrystusa... Bo wszyscy, którzy zostali ochrzczeni w Chrystusie przyoblekli się w Chrystusa.. wszyscy wy jedno jesteście w Chrystusie. Przyoblec się w Chrystusa. - to nasze zjednoczenie z nim, to nasze wszczępienie w jego śmierć, pogrzeb i zmartwychwstanie. /Rz 9, 1; 3, 7. 9/ To zjednoczenie winno się dokonać na podobieństwo Jezusa Chrystusa z Bogiem. W następstwie tego zjednoczenia z Chrystusem człowiek staje się nowym stworzeniem gdzie mieszka Duch Boży i cała Trójca święta, sprawująca dzieło uświęcenia. Można przeto powiedzieć, że sformułowanie, które spotykamy w modlitwach po komunii unum In Christi, czerpie swoje źródło z myśli pawłowych i oznacza w istocie swoje życie człowieka w stanie łaski habitualnej.⁶⁵

Nie można jednak nie zauważyć tego, że owa zjednoczenie z Chrystusem przez wiarę i chrzest zależne jest zarówno od samej łaski jak i współpracy człowieka z nią. Jest to zależność nie statyczna lecz dynamiczna. Oprócz sensu formalnego - w Chrystusie- jest tu też sens mistyczny. Ten problem w listach pawłowych jest trudny do zauważenia, gdyż Apostoł zastępuje mistykę eschatologią, o czym wspomina Cerfaux, że tę eschatologię widać szczególnie w listach do Tesaloniczan.⁶⁶ Abyśmy żywi czy umarli żyli wspólnie z Chrystusem /Tes. 5, 10/. Autor mówi o tym życiu w kontekście paruzji, która to wraz ze zmartwychwstaniem jest przedłużeniem naszego życia z Chrystusem rozpoczętego tu na ziemi i jest przejściem do obcowania z Chrystusem i zjednoczenia

⁶⁴ To wyrażenie traktować należy nie tylko jako wyznanie, ale jako zachętę do naśladowania. Por. L. Cerfaux, *Le Chrétien dans la théologie Paulinienne*, Paris 1962, s. 330n.

⁶⁵ Stępień, *dz. cyt.*, s. 257.

⁶⁶ Cerfaux, *dz. cyt.*, s. 184.

w pełni. Co zatem idzie zjednoczenie wiernych z Chrystusem, które jest pierwszym i zasadniczym obowiązkiem chrześcijan, stanowi podstawę jedności wiernych między sobą i jest bazą wspólnoty - jedności Kościoła. Jedność wiernych - wspólnota z Chrystusem - jest według św. Pawła naturalnym następstwem ich zjednoczenia z Panem. To co łączy każdego chrześcijanina z Chrystusem, łączyć też powinno wiernych między sobą i to zjednoczenie musi się wyrażać w zjednoczeniu ich między sobą.⁶⁷

Jest sprawą oczywistą, że owoce Eucharystii stają się podstawą budowania jedności Kościoła. To już oficjalnie stwierdził dokument Kościelny datowany od Soboru Florenckiego /Denz 698/, że podstawową funkcją sakramentu Eucharystii jest jednoczenia człowieka z Chrystusem - "donatio hominis ad Christum". Funkcja ta posiada jednak biblijne uzasadnienie w słowach samego Chrystusa: Kto pożywa moje ciało i pije moją krew, we mnie mieszka a ja w nim /J 6, 57/, czy też w stwierdzeniu św. Pawła przypominający Koryntianom, że kielich błogosławieństwa jest uczestnictwem we Krwi Chrystusa, jak również chleb łamany jest uczestnictwem w Ciele Pańskim /1 Kor 10,16/.

Zjednoczenie z Panem najczęściej zaznaczone jest w treści modlitw pośrednio- implicite. Przykładem takich pośrednich określeń w modlitwach na zjednoczenie z Chrystusem są wzmianki o wzroście i postępie - umocnieniu w cnotach teologicznych wiary, nadziei i miłości. Stwierdzenie to nie dziwi skoro uświadomimy sobie, że zamieszkanie Chrystusa przez wiarę i miłość /Ef 3,17/ prowadzi do uświęcenia i budowania Kościoła.

Sumując należy powiedzieć, że Eucharystia jest źródłem jedności Kościoła, że ją ustawicznie buduje i żywi. Treść modlitw po komunii ukazuje dynamiczny obraz jedności tak w wymiarze werdykalnym jak i horyzontalnym. Duch Święty poprzez urzeczywistnianie dzieła Zbawienia Jezusa, który zburzył mur wrogości, który wszystko pojednał przez krew krzyża /Kol 1, 20/, udostępnia ciągle na nowo źródło i przyczynę jedności. On też jest sprawcą przez karmienie ciałem krwią Chrystusa. Chrystusowe dzieło jedności stworzyło jedność nie tylko między ludźmi a Bogiem, ale także między sobą, czyniąc ich braćmi. Po komunii ukazują dzieło Chrystusa, ten wielki sakrament jedności, jako indicativ, a równocześnie jako ustawiczne zadanie towarzyszące nieustannie istocie stworzonej przez Stwórcę. Obejmuje ono przede wszystkim rzeczywistość ludzka, ale również cała rzeczywistość stworzenia /universum mundum/.

⁶⁷ H. De Luback, *Katolicyzm*, Kraków 1961, s. 55n.

Tworzenie jednośi Kościoła jest finalnym skutkiem Eucharystii. Niemniej działanie Eucharystii przejawia się w innych owocach, jak można zauważyć prowadząc kolejne rozważania w zależności od kontekstów jakie narzuca duch epok i prądy teologiczne, gdyż skarbnica owoców Eucharystii jaka została zamknięta w modlitwach po komunii każdej Ofiary Pańskiej jest nie wyczerpana, w konsekwencji dotyczy całego człowieka w perspektywie jego stawania przed Bogiem i trwania w urzeczywistnieniu tego we wszechświecie.

DIE EINHEIT ALS DIE FRUCHT DER EUCHARISTIE IN DEN NACHKOMMUNIONSGBETEN, DIE SICH IM MEßBUCH VON PAUL VI BEFINDEN

In diesem Artikel haben wir vorgezeigt, wie man das Problem der Einheit in den Nachkommunionsgebeten im Meßbuch von Paul VI. ablesen kann. Dem besonderen Ausdruck dieser Einheit und, gleichzeitig, am tiefgründigsten und am effektivsten Symbol ist die Eucharistie. Sie enthielt ganzes Geheimnis des Einschließen der Menschlichkeit im mistischen Christusleben. Die Eucharistie vereint sich mit Christus.

Hier geht es nicht um die abstrakte Einheit, sonder um unaufhörliches Dynamismus, d.h. um die Vereinigung und Bildung der Gemeinschaft. Das waren die Tätigkeiten, die Christus gemacht hatte. Jede Kommunion und jede Messe kann man für die Aktualität des blutigen Opfers halten. Sie reinigen die Kirche und sie sind die Quelle unserer Heiligkeit und effektives Zeichen unserer Vereinigung mit Christus und der Dreifaltigkeit. Die Frucht der Eucharistie, die man mit den Wörtern "unum In Chrystii" zeichnen kann, widerspiegelt ganzes Mysterium, welches Christus mit der Kirche und, indirekt, mit jedem Mensch enthalten wurde.

In diesem Artikel müchten wir diesen Problem nähern. Die Analyse beginnen wir von dem Wortschatz, der für die Nachkommunionsgebete, die über der Eintheit sprechen, gilt. Der Inhalt der einzelnen Wörter erlaub den Problem des Einheitbauen ergründen und die Folgen der Einheit, die aus der Eucharistie herausfließen, zeigen.